БРОЈ 1. ЦЕТИЊЕ, Сриједа 1. јануара 1914. год. ГОДИНА VII.

ЦИЈЕНА:
за Црну Гору на годину 10 перп., на по год. 5 перп.; ван земље 15 франака у злату.

ЗА ЦРНУ ГОРУ БРОЈ 10 ПАРА
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРА

ЛИСТ ИЗЛАЗИ
СРИЈЕДОМ и ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник" Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:
„Vi snik" Cettignë (Montenégro)

Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника"
а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

ЦЕТИЊЕ

Нереди у Арбанији.

Цетиње, 31. децембра.

Из Арбаније опет стижу неспокојне вијести које још једном свједоче да је Европа била зле руке, стварајући ово чудовиште од државе и штетећи легитимна права и интересе заинтересованих балканских држава. Да се засите апетити и амбиције разочараних, та права Балканаца погажена су, повријеђени су њихови осјећаји, ниподаштавана је њихова крв и животи, и створена је Арбанија — на хартији и у машти.

Тој уображеној држави без државних атрибута, чији поданици немају ни појма ни смисла о државној заједници ни о поданичким дужностима, — измислила је Европа и једног кнеза у личности кнеза од Вида за којега нико жив дотле није био чуо. Њему се допала ласкава понуда и он ју је објеручке примио; а сви су били весели: Европа што је нашла Арбанији кнеза, а кнез Вид се радовао да замијени корбач пруског ритмајстера са оним што би се требало назвати арбанашким скиптром. Међутим, изгледа да кнезу Виду арбанашки скиптар изгледа много бодљикав, а под круном да се сакрива много трња, јер се он никако не смије да појави у својој »држави«. Узалуд га соколи бечка »Neue Freie Presse«, љутећи се што већ једном не полази да сједне на »пријесто« Скендер-бега. Узалуд му лист бечког Балплаца набраја потанко како је мучно бидо сјести на пријесто кнезу Батенбергу, па Фердинанду, па и румунском краљу Каролу. Ниједном од њих није свечано Европа гарантовала државу и круну као њему, док кнезу Виду донесена је круна на тањиру, а Европа му гарантује и љубоморно чува границе његове државе.

Али кнезу Виду се не хита из Потсдама. Његов пријесто на који још није сио, љуља се и постоји опасност да се не преврне.

Док се он тако накањује и предомишља и баца у очајање ради свога кунктаторства своје бечке заштитнике, дотле »зли дуси« не мирују.

Неки дан је ухватила констернација Беч, кад је стигла вијест да Изет паша, »краљ од Јемена«, побједник арапског устанка и јунак са Галипоља и Чаталџе, бивши турски министар војни, намјерава без ичијег питања и благовољења, да се прогласи, споразумно са Есад пашом, владаоцем Арбаније. Двије стотине његових људи покушало је — у осталом, без успјеха — да се искрца у Валони, да побуни валонско становништво и да збаци провизорну владу Исмаил Кемала.

Аустријска штампа оптужује за овај покушај државног удара Есад пашу који се, као и Изет, одриче да су ту умијешани његови прсти. Али најновије вијести, — из саме Валоне, овога пута — јављају, с притајеним очајањем, да се води оружана борба између жандармерије провизорне владе и Есад пашиних трупа. А дотле на јужноарбанашкој граници купе се хиљаде добровољаца и епирски устанак тек што није плануо у свој својој жестини.

Зато се кнезу Виду не иде у Арбанију и зато се његов пријесто љуља више него икада.

Тајни уговор између Румуније и Србије

»Новое Времја« доноси под овим насловом тајни уговор између Србије и Румуније који је потписан 10. јуна 1903.:

1. Влада Њ. В. Краља Румунског и Њ. В. Краља Српског убиједиле су се да је учвршћење и проширење пријатељских односаја, који су опстојали већ до сад између обје Краљевине необично важно.

2. Обје високе уговорне странке гарантују узајамно, своје садање и будуће посједе.

3. Да се изврше обвезе, које су обје високе странке преузеле узајамно у 2-гом чланку, оне изјављују да ће спорна питања која се буду тицала њихових државних права и посједа, рјешавати узајамно и по обостраном споразуму.

4. Њ. В. Румунски Краљ обавезује се за случај да посједима Њ. В. Српског Краља запријети ма која иностран држава, и да ти посједи буду изврнути нападају те државе, дати оружану помоћ Њ. В. Српском Краљу у оној мјери, која буде потребна да се остваре обвезе, преузете у чл. 2-гом овога уговора.

5. Њ. В. Српски Краљ обавезује се за случај да посједима Њ. В. Румунског Краља запријети ма која иностран држава и да буду изврнути нападају те државе, да ће дати Румунском Краљу оружану помоћ, у већој мјери — 200.000 војника.

6. Обвезе, предузете од обје високе странке у чл. 4. и 5. ступају на снагу одмах послије тога, чим једна и друга висока странка или обје заједно буду изложене нападају са стране друге јаче државе.

7. У случају ратног сукоба једне или друге високе странке са државом равном по снази, објавиће друга висока странка неутралност. Обвезе у чл. 4. и 5., оствариће се само у оном случају, ако се принцип, изнесен у чл. 2., нађе у опасности.

8. Код извршења обвеза, примљених у чл. 4. и 5. обје високе странке задржаће команду над својим војскама. Вишу команду над савезничким војскама прима онај старјешина, који код једнаког чина, командује већим бројем војске. Извршење војних операција изнаћаће се по узајамном споразуму генералних штабова обију армија. Ипак у случају неспоразума, одлучиће мудро мишљење Њ. В. Румунског Краља.

9. У случају мобилизације, владе обију високих странака бринуће се саме о наоружању, снабдјевању и исплаћивању својих војска. У државама обију високих странака допушта се реквирирање само властитој војсци дотичне странке. Али контрибуције могу вршити војске обију странака у оном случају, ако се ратне операције врше изван граница обију уговорних странака, Румуније и Србије.

10. У случају узајамног снабдијевања савезних војска, у колико буде потребно, ратним материјалом, муницијом, храном и новцем, водиће нарочити рачун о снабдијевању с тим предметима владе обију уговорних странака.

11. Њ. В. српски краљ изјављује да ће признавати, да све земље које леже сјеверно од Дунава и Трансилванских Алпи, које су насељене Румунима или имају претежно румунско становништво, леже у интересној сфери румунског краља.

12. Њ. В. румунски краљ изјављује да ће признавати, да све оне земље, које леже сјеверно од Дунава и западно од Тисе леже у интересној сфери српског краља.

13. Ако, у вријеме ратних операција, војска једне од високих странака заузме земље, које спадају у интересну сферу друге високе странке, те земље очистиће се, по закључењу мира, у корист оне странке, у чију интересну сферу заузете земље и спадају.

14. У случајевима, када наступе обвезе, унесене у чл. 4. и 5., мир може бити склопљен само онда, када се сагласе о том обје високе странке.

15. У случају неспоразума, а и у оним случајевима, када императорска руска влада, код могућих ваљских акција, једној или објема високим странкама укаже ма какву нарочиту дипломатску или војну помоћ, коначно рјешење препушта се увиђавности Његова Величанства Императора сверуског.

16. Овај уговор, који ће вриједити 10 година, ступа на снагу одмах чим буде потписан и може бити обновљен на годину дана прије него му истече рок.

Нарочити споразуми, који би излазили из овог уговора, остављају се рјешењу влада обију високих уговорних странака.

Потписано у Букурешту 10 јуна 1913 г.

Мајореску,
министар иностраних дјела,

Ангереску, шеф генерал-штаба,
Христеску, потпуковник.

У Београду, 10. јуна 1913. г.

Пашић,
министар предсједник.

Путник, шеф генерал-штаба.

Велеиздајничка парница против Русина

Против Кабањука и сто осамдесет његових рутенских другова покренуо је угарски државни одвјетник оптужбу због дражења и завјере. И сад се већ неколико дана расправља о томе на поротном суду у Марамарошсигету. Ова нова »велеиздајничка« парница изазвала је у свем словенском а и у страном свијету велику сензацију. Јер у ствари не тиче се дражења, већ намјере Рутена да приђу из католичке у православну вјеру.

Прелаз у православље то је прави повод прогонству Малоруса који се дакако не износи на јавност јер у Аустро-Угарској постоји тобожњи закон о »слободном исповиједању вјере«. Али иза тога питања шизме крије се и политичка залеђина ове парнице. Малоруси у вјерским питањима гледају уједно и своје национално питање. Тај народ је наиме осјетио да је он жртва бечке политике која је хтјела од Малоруса да начини украјински народ и да их тако сепарира од словенске браће, а нарочито од Руса. То је читав проблем то т. зв. »рутенско« питање. Унија је створила рутенско-народносно питање, водила је борбу у духу и под девизом народносних интереса, наговарајући Малорусе да се поунијате. И ти поунијаћени Малоруси добијали су боља мјеста, уживали су боље концесије и имали увијек протекције у Бечу. То је изазвало борбу украјинаца и православних, то је дијелило ова два братска народа и то је дало повода вјечитом трвењу. Они су дакле силом поунијаћени и дато им је име Малоруси, Украјинци, Рутени, Куруци. Језик богослужења прво је био старословенски, послије су им натурили латински, а у неким крајевима мађарски. По школама је језик био прво малоруски са ћирилицом, а послије са латиницом, и најзад су им натурили мађарски језик. Малоруси су донекле трпјели, али са исељавањем у Америку и са враћањем из Америке у Угарску, почели су Малоруси да се национално буде и да се приближују својој браћи Словенима. У Америци су братски живјели са Русима и Србима и били у вези са њима. То је изазвало у њима и тежњу да се врате у православље.

Влада у Угарској почела је немилосрдно гонити Малорусе пропагаторе православља. Тиме је акција само добијала. Малоруси су тражили помоћи с поља. Обратили су се у Буковину у Русију и тражили су да им се пошљу православне црквене књиге и иконе. На руци су им били одушевљена браћа Геровски. Обратили су се за ту врсту помоћи у првом реду српској-православној Митрополији Карловачкој ради пријема у православље. И браћа Геровски дошли су депутативно са сјевероисточних Карпата у Карловце и у Будим. Писац ових редака чуо је из уста Геровских у Черновицама тужбе против пок. патријарха Георгија и Лукијана. Из Карловаца су упућени владици будимском (Лукијану) јер је то била његова дијецеза, а овај их је враћао у Карловце, јер он то не може без патријарха спровести. Тако су слали сироте Малорусе од Понција до Пилата. Слабост и неодлучност српског патријарха нагнала је Малорусе да се обрате за помоћ на Русију. На тај је лакле начин добила та појава вид иредентизма и дошла у везу са руским Царем. У ствари нема дакако ту никакве »велеиздаје« и на крају парнице доказаће се да је читава ствар вјерски покрет. Али из разних политичких разлога потребно је Малорусе застрашити и од Русије отргнути. Од њих траже да постану засебан словенски народ са засебним словенским језиком што је дакако апсурдно. Али политички је можда потребно, јер свако ослабљење Словена с политичког гледишта добит је за Германе, а свака солидарност словенска страшило којег се увијек бојао Беч. Ова парница добро је дошла сад, јер се под видом вјерске шизме, угушује и веза Малоруса са браћом Словенима.

Грчка и Турска

Заплет због новог дреднота

Куповина бразилијанског дреднота од стране Турске чини један нови догађај који пријети да сасвим компромитује уређење питања о острвима. С једне стране Турска ће чинити све што је могуће да се рјешење питања отегне до довршења лађе. Она у осталом може рачунати на помоћ Италије у овој политици, а тако исто и цијелог Тројног Савеза, пошто Италија самим тим стиче право на продужење окупације Спорадских острва

Са своје стране Грчка захтијева рјешење питања са нестрпљењем које расте, јер јој се не чека да Турска прибави према њој надмоћност на мору. Силе ће бити у незгодном положају да препоручују у Атини умјереност и стрпљење у толико прије што ако се непријатељства отворе прије поласка »Рио де Жанеиро«, енглеска влада ће би-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ти приморана да га задржи. Грчка влада се не може учинити одговорна због овог. Канцеларије, које нијесу знале примијенити принцип равнотеже противу оних који су га схваћали мање платонски, добро ће учинити да се њиме позабаве.

»Le Temps«.

Језично питање у Босни

Босански сабор је примио закон о језичном питању, који је влада поднијела и тиме је ријешено једно питање које ће политичком развитку анектованих земаља дати сасвим нов обрт. Језично питање у Босни било је повод посљедњој тешкој саборској кризи.

Питање о језику у Босни први пут се појавило за вријеме устана, као једно од средстава за борбу. Од интереса је пропратити развитак тога питања. Прије окупације у Босни су важили аутохтони земаљски језици: босански (српски), турски и шпањолски. Службени језик код власти био је искључиво турски језик, ма да су њиме општили само чиновници досељеници.

У приватном саобраћају служило се »босанским« језиком, евентуално посредством тумача. Тек на двије године пред окупацију, под утицајем цариградског устанка и босанског чиновништва наређено је, да се сва званична саопштења хришћанском народу достављају у преводу на »босанском« језику. При томе су се искључиво служили *ћирилицом* и према православнима и према католицима. Службени лист је излазио на турском језику и на српском, наравно опет ћирилицом.

Послије окупације турски језик је изгубио свој званични карактер. Мјесто турског језика у спољном трговачком саобраћају почео се по правилу употребљавати говорни језик (доцније за вријеме Бурјановог министровања назван српско-хрватски). Прије окупације призната и искључиво употребљавана ћирилица послије окупације била је потиснута латиницом. То је више било из разлога, што чиновништво које је дошло из монархије, апсолутно није познавало ћирилска писмена. У току времена створила се извјесна предрасуда против ових »кинеских писмена«.

Када су Срби то примијетили, почели су рекриминирати своју свету азбуку и тражити да се она призна. За то вријеме прије пуних осам година, било је наређено, да се у односима са Србима источно православне вјере употребљава само ћирилица, не обзирући се на то какве ће садржине бити тај писмени акт. Мора се рећи да упркос овом принципијелном паритету, једнакост између ћирилице и латинице није могла бити потпуно изведена и извршна власт није о постојећим нормама водила строго рачуна. Довољно је само погледати на званична саопштења на службеној табли и у службеном листу. Она су као по правилу сва писана латиницом, чак и у случајевима када се поједине партије новчано кажњавају. Исто је то било и у протоколима и поравнањима.

Послије окупације поред српско-хрватског језика били су као службени језици у спољном саобраћају признати и њемачки и мађарски језик, у колико је који чиновник био вичан тим језицима и када им не би био потребан тумач. На тај је начин стекао право грађанства њемачки језик, нарочито по судовима. Адвокати су своје ствари давали на њемачком језику, на њему се све расправљало, водили су се кривични протоколи и доносиле све пресуде. Искључиво њемачким језиком и усмено и писмено служили су се досељеници, а та им је олакшица била законом дозвољена. На тај начин је њемачки језик, поред српско хрватског постао земаљски језик у спољном саобраћају (мађарски није готово никада био употребљиван) тим прије што је он и у земљи био језик господе и чиновника у приватном разговору.

С друге стране њемачки језик је послије окупације био уведен као унутрашњи службени језик при свима државним надлештвима. Само код аутооомних тијела (општина, вјерских установа, шеријатских судова) била је дозвољена употреба српско-хрватског језика. Ова одредба и данас је у снази. Али у посљедње вријеме она се не одржава строго, јер је послије устава отпочела агитација против господарења њемачког језика. Под притиском ове агитације сада се почео српско-хрватски језик употребљавати као унутрашњи службени језик.

»Die Zeit«.

Из Бугарске

Неуспјех владе д-р Радославова у питању око закључења великог државног зајма од 300,000.000 динара у Паризу, изазвао је непријатан и болан утисак у круговима блиским овој влади.

Тај неуспјех је толико више утицао, што се у париским финансијским круговима дало и сувише јасно на знање бугарској влади да не може добити ни сантима, ако не буде промијенила своје гледиште на вођење спољне политике.

Бугарска влада зна шта би промјена таквог гледишта значила. Она зна да промјена гледишта не изазива само ту промјену, него и промјену владе. Она зна да се ни у Паризу ни у Петрограду неће задовољити са тим, кад би данашња бугарска влада, велика поклоница и слушкиња Беча и његове политике, промијенила своје гледиште да би само добила зајам у Паризу. Она зна, да ће се тражити, да на бугарској државној управи буде влада састављена од људи, који су познати као искрени борци и радници на политици, која хармонира са гледиштем Француске, а нарочито Русије у политици која треба да се његује на Балкану.

Овакво држање непријатно је утицало и на највишем бугарском мјесту, које је прије кратког времена дало доказа, да је потпуно раскрстило са руском словенском политиком и са правцем те политике на оном »ближем Истоку«, како Руси зову балканско полуострво.

Али и једна и друга страна, и Радосланов и највише бугарско мјесто, може бити да би били не само равнодушни, него би и пркосили и Паризу а нарочито Петрограду, да су другојачије финансијске прилике у Бугарској, или бар да су боље финансијске прилике у Бечу. Тада свакако да не би били ни овако нерасположени.

Но финансијска криза јача. Пара у бугарској државној каси све мање. И кад у бугарској државној хазни буду празни древени чанци за злато, а завоји за банкноте без банкнота, онда ће, разумије се и промјена доћи и против воље и жеље оба бечка чиниоца у Софији.

Да би спријечили бар за овај тренутак ту кризу у гледишту на спољну политику Бугарске, бугарска влада покушала је да у Бугарској упише један зајам од онолико милиона колико су жељели у Паризу и колико је потребно да би Бугарска могла да даље ради или бар за извјесно вријеме као држава. Тај покушај до сада није показао никаква успјеха, а сигурно неће ни сада.

Може бити да ће влада покушати и да насилним путем изнуди од бугарских грађана крупније суме, нарочито од оних, који се у Бугарској убројавају у банкарски и милионарски свијет. Претпоставимо да се у томе покаже неки успјех. Али да ли ће новац, добивен на такав начин, моћи да траје док код ове владе постоји расположење за влашћу?

Раније или доцније доћиће опет невоља. Финансијска криза у Бугарској не може се избјећи, па са њом ни криза бугарске спољне политике. И једно и друго мора доћи, и то ће доћи спонтано.

У бугарским политичким круговима предвиђа се, да ће и ова друга криза доћи убрзо, и да ће добити потпун изглед болести чим буде потрошен и посљедњи лев од зајма узетог насилним путем од бугарских грађана.

Та промјена природно да неће бити пријатно примљена у Бечу, који и данас настојава да Бугарска буде што даље од Тројног Споразума, а нарочито од Русије. Али шта то вриједи кад осим ријечи, другу стварнију помоћ не може дати Бугарској, и кад због своје финансијске кризе Бугарску не може финансијски потпомоћи.

*

За крај мјесеца јануара, сазван је државни суд, који је нарочито образован да суди оптуженим бившим стамбуловистичким министрима: генералима Рачи Патрову и Михаилу Савову, др. П. Гудеву, Ивану Халачеву и др. Николи Генадијеву. Овај посљедњи морао је, најзад, и дати оставку на положај министра спољних послова, јер и по бугарском уставу свако лице стављено под суд не може бити, или ако је већ дотле било, престаје бити министар. Тако се испунила ријеч државног тужиоца у овом процесу, професора универзитета Данилова, да он као државни тужилац и као народни посланик неће допустити да се Собрање отвори све дотле докле Генадијев буде за министарским столом.

Укупна сума злоупотребљеног и украденог државног новца, за који су оптужена ова петорица министара, износи око десет милиона динара. Штампана тужба у којој су изнесене све њихове крађе представља читаву књигу. Суд има да испита 591 свједока и да саслуша шеснаест експерата, те према томе суђење ће трајати најмање осам недјеља. Четворица оптужених су у Бугарској и судски им је саопштено, да се не могу маћи нигдје ван земље. Једини генерал Савов уклонио се, отпутовавши у Париз прије него што му ја саопштена тужба. Ако се не буде јавио на претресу, суд ће конфисковати његову гаранцију од 50.000 динара.

*

Суђење оптуженој петорици стамбуловистичких министара биће у згради »Славјанске Бесједе«, у оној истој дворани у којој су 1902. године, такође осуђени данашњи активни министар предсједник др Васиљ Радославов и министар финансија Димитрије Тончев.

Тада је државни суд њих двојицу осудио на по осам мјесеци тамнице и лишење свих грађанских и политичких права за навијек. Али када их је требало спровести на издржање осуде, влада Димитрија Петкова израдила им је амнестију. Генерал Савов, Генадијев и другови тешко да ће тако олако проћи. Шести њихов друг, који је такође био оптужен, претрпио је већ Божју казну. Лазар Пајаков, бивши министар финансија пао је мртав погођен капљом у срцу, у дворани Народног Собрања баш у тренутку када се хтио брачити пред парламентом од стављања под државни суд.

*

Данашња бугарска влада покушала је свима могућим средствима спријечити суђење стамбуловистичким министрима. Рачунало се, да влада добије двије трећине посланичких мандата па да онда не само анулира процес против поменуте петорице већ да стави под суд Гешова, Данева и чланове њихових кабинета. У томе се није успјело. Влада Радославов-Тончев-Генадијевљева не само да није добила на изборима двије трећине мандата већ је остала у мањини. Напротив, изабрани су у Собрање сви, осим једнога, министри Малиновљевог кабинета, који је провео стављања под суд стамбуловистичких министара, а ушли су такође у Собрање и државни тужилац Данилов и оба његова помоћника.

С једна стране та факта, а с друге стране утицај краља Фердинанда, који је сведен на минимум, чине да се осуда стамбуловистичких министара може очекивати са извјесношћу. Јер краљ Фердинанд, који је годинама охоло, под круном и сједећи, читао престону бесједу, читао ју је овога пута гологлав и стојећи!

*

Генерал Савов отпутовао је у иностранство и сада се налази у Паризу. У Софију се неће скоро враћати, већ ће отпутовати у неко од мањих мјеста јужне Француске и тамо ће остати цијелу зиму.

Тамо ће генерал Савов да напише и једно велико дјело, у ком ће бити описани посљедњи балкански ратови.

Књига ће бити штампана на француском и њемачком језику и имаће три дијела. У првом дијелу биће изнесени материјални узроци рата и ратовање у октобру 1912. године са борбама код Лозенграда. Лиле Бургаса и Чаталџе. У другом дијелу биће описане борбе код Булаира, Чаталџе и општи напад на Једрене. У трећем дијелу биће описан рат против Срба и Грка.

Овај трећи дио Савовљеве књиге биће нарочито интересантан. Савов ће ту описати несрећну политику бугарске краљевине и њен утицај на исход рата. Савов ће влади да изнесе факсимиле докумената, помоћу којих ће доказати, да је утицај са стране учинио, да се српско бугарски рат онако несрећно свршио по Бугарску.

*

Софијски листови откривају страховите ствари о управи у новој Бугарској.

»Взраждане« (Препород), орган бугарског економскога блока — широке организације трговаца, индустријалаца, занатлија и земљорадника — цртајући паклени хаос у коме се налази становништво нове Бугарске, оптужује за све то предсједника владе Радославова, који је, као министар унутрашњих дјела, слао у нове крајеве за чиновнике типове покупљене с коца и с конопца.

»Балканска Трибуна« и »Мир« износе читаву листу чиновника и официра који су се дали на отворено и бездушно пљачкање у новим бугарским крајевима

»Политика« и »Блгарија« откривају такође сву корупцију у којој се даве нови бугарски грађани и са којом се уводе »ослободилачки« режим.

А »Камбана« пише:

»Безакоња у бугарским новим крајевима, која су испуњена крађама, убијствима, насиљима приватних и званичних лица, а подржавана од грађанских и војних власти, продужавају се једнако.

У бугарским новим крајевима не води се рачуна ни о каквом осјећају становништва. Постављају се тамо за полицајце људи много нижи и много поквареннији од чиновника који су тамо били под Турцима. А сви остали чиновници, и млади и стари, и војни и грађански — сви од реда краду и пљачкају.

Атмосфера у новим бугарским крајевима препуњена је поквареношћу. То је атмосфера несигурности, убијства, пљачке, паљевина и бакшиша. У тим крајевима нема слободе већ влада ропство горе од оног под Турцима.

Анархија је узела толиког маха, да Бугари — који су за вријеме Турака дизали устанке и водећи љуту револуционарну борбу, са поуздањем бацали погледе на Бугарску данас у очајању пиште: »Зашто дођосте? Вратите се! Оставите нас, да сами гледамо своју муку. Јер шта смо вам згријешили да нам будете гори него Турци!«

Нова фаза балканске политике

У хаосу противурјечивих извјештаја о најновијој фази турске политике, заслужују особиту пажњу гласови о преговорима око закључења војне конвенције између Немачке и Турске. Како изгледа, ови се гласови јављају као природан рефлекс заоштрене полемике поводом изванредних пуномоћија, којима је снабдјевена њемачка војна мисија у Турској. На путу за закључења формалног савеза између Турске и Њемачке лежи много препона, од којих је најважнија та што Њемачка новчана пијаца није у стању да пружи Турској милијарде, неопходно потребне за препорођај Турске. Наравно, берлинске банке у стању су да подржавају Турску незнатним сумицама од по неколико милиона динара па чак и неколико десетина милиона, и да финансирају мања предузећа споредније значаја. Али одавде па до неколико милијарди, неопходних за подизање читаве жељезничке мреже, за подизање пристаништа, стварања фабричне индустрије и обновљења армије и флоте, — дистанција је огромна. Затим, стварањем отвореног савеза с Турском, Њемачка ће покварити тек удешене добре односе са Енглеском, који су неизмјерно важнији за берлински кабинет. Најзад, њемачко-турска конвенција може бити управљена само против Русије: у борби Турске са балканским државама, изузев једино Грчку, Њемачка може играти само улогу племенитог секунданта. Ако се пак ријеч поведе о Русији, њемачка се дипломатија мора споразумјети са Аустријом, чије савезничке обавезе могу бити додирнуте посљедицама њемачке турске конвенције. Засебна конвенција између Њемачке и Турске незгодно се везује са уговорним односима држава Тројнога Савеза. По сили самих ствари то се питање шири до још генералнијег питања — о прилажању Турске Тројноме Савезу. Формални савез у најмању руку, без користи је за Њемачку и спасан за Турску.

Тамо, гдје се ствар тиче општих интереса, утврђених узајамним симпатијама, лако се може проћи и без писаних уговора. И заиста, најтјешње зближење Турске са државама Тројнога Савеза јавља се као неизбјежна непосредна посљедица балканскога рата. Истина, лицемјерно пријатељство Њемачке није спасло Турској коначан губитак Босне и Херцеговине и шта више није избивало муслимански свијет од тако тешког ударца, као што је отимање Триполиса, посљедња позиција синова Ислама у Африци. Али губитак готово свих земаља султанових у Европи има неизмјерно већи значај за Турску, како моралан тако и материјалан. Од свјетске империје која се простирала у три дијела свијета, Турска је постала другостепена азијатска држава, која се једва задржала једном ногом на прагу Европе. Од држава Тројнога Савеза Турска је одвојена широким прстеном балканских држава, које подијелише између себе лавовски дио европског насљедства Болеснога Човјека. Границе Турске, одређене лондонским и цариградским уговором, не могу се сматрати као коначне и не задовољавају ниједну заинтересовану страну. Ма шта говорили Стамбуловисти и македонске комитетлије. Бугарска се никад неће помирити са губитком источне Тракије и увијек ће обраћати своје жудне погледе на Једрене. Грчка ће се умирити само онда, кад се сва острва Архипелага, насељена готово искључиво Грцима, присаједине својој правој метрополи. Турска пак, са своје стране, тежиће да рашири своје границе преко Марице и да поврати макар један дио западне Тракије, гдје су под влашћу Бугара остале стотине хиљада муслимана.

Што се тиче Русије, Турци су већ навикли да Русе сматрају за своје вјековне непријатеље. Енглеска и Француска су изгубиле свој пређашњи утицај у Турској послије балканског рата, кад су се обје западне државе, нешто под притиском јавног мњења, одрекле својих традиционалних симпатија према Турској и нашле на страни њених противника.

При таком стању ствари и највјештији мајстори у дипломатској игри, нијесу у стању да спријече јачање њемачког утицаја на обалама Босфора. Насљедници Гирса и Бомпара мораће се ограничити само на улогу достојних представника и заштитника законитих интереса Русије и Француске, напустивши свaку наду на привлачење Турске у логор Тројног Споразума. Тежиште дипломатске акције мора бити пренесено из Цариграда у пријестонице малих балканских држава. Неопходно је ставити пред Турску тијесно везани савез хришћанских држава на Балкану, који би исто тако могао улити потребно поштовање према себи и њиховим западним и сјеверним сусједима. Наравно за сада се не можемо надати да ће Бугарска прићи новоме балканскоме савезу. Али ипак опозиција њена, која је надавно побиједила на изборима, изјашњава се отворено за политику интереса, а не осјећаја. А прави интереси Бугарске указују јој једини излаз из данашњег незавидног положаја, на зближење са бившим својим савезницима. Као главна сметња повратку бугарске политике на пређашњи фронт, остаје сада само краљ Фердинанд, који се везао обећањима датим Аустрији, и македонски кабинет, који као и раније игра видну улогу у бугарским вишим круговима. Али и без Бугар-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

ске, која је за сада принуђена да са држи одјелито, савез четири балканске државе — Румуније, Србије, Грчке и Црне Горе — показује се као једна довољно респектабилна сила. Ако руској дипломатији пође за руком да чврсто споји створену за вријеме другог балканског рата коалицију између ове четири државе, ми можемо мирно гледати у будућност.

»Руское Слово«

ДОПИСИ

Исток, 6. децембра 1903. год.

Никољ-дан у Метохији.

Од давних времена у овом крају није прослављен данашњи дан као што је ове године.

Манастир св. оца Николе, удаљен од Истока једно 20 минута, није никада тако славно прославио св. Николу ни тако много био препун народа из Метохије као што је данас.

Једно што је данас имен-дан нашег Краља Њ. В. Господара Николе I., а друго крсно име Манастира св. оца Николе, овд. народ у великој маси пришао је те се на најсвечанији начин прослави имен-дан Његовог Величанства Краља Господара.

Око 8. сати изјутра отпоче св. литургија, у којој чинодејствоваху три свештеника из овдашњег манастира и манастира Високих Дечана, а којој присуствоваху, поред многобројне масе народа, на челу са предсједницима својих општина, и срески капетан г. Јанко Бешић, те по свршетку св. литургије одслужи се и благодарење за дуг живот и здравље нашег узвишеног Краља.

По свршетку св. литургије и благодарења на најсвечанији начин настаде сијечење колача, које извршише мјесни свештеници у заједници са среским капетаном.

Мноштво народа, сакупљено из свих села питоме Метохије, по свршетку св. службе, благодарења и сијечења колача, би богато почашћено од наших власти пићем и јелом, при чему је пало много здравица за дуг живот и здравље нашег Узвишеног Краља, а иза тога у друштву са именованом господом и црногорским војницима, који се овдје у посади налазе, настаде опште народно весеље какво се овдје никада тако памтило није. Том приликом поред многих кола одигра се и Зетско Коло уз пјевање црногорских и разних других патриотских пјесама.

Кад човјек види овај народ, чисто му срце заигра, како из оволиког дугог његовог страдања и грозних зулума вршених над њим, сада слободно пропјева народне пјесме у загрљају са својом једнокрвном браћом Црногорцима.

Весеље је све веће и веће бивало, што засвједочаваху и сузе, али не сузе тужне, већ радоснице, које наговјештавају слободу и благостање овамошње наше браће Срба.

То весеље трајало је до доцно, када се ослобођени народ, мирно почео разилазити својим селима и кућама, понијевши собом најљепше утиске и молећи свевишњег Бога да му подари здравље да још много година овако и свечаније прослави имен-дан свог Краља Ослободиоца.

Беране, 17. децембра.

Није ништа необично, што Срби у Беранској нахији свима могућим начинима изражавају своје симпатије и приликом државних светковина и у свакој прилици према Црној Гори, својој отаџбини То је њихово традиционално насљедство. За ово су водили очајну борбу у којој није било паузирања и која је напосљетку, уродила плодом ослободивши их и већи дио њихове браће. — Него, и наша браћа Мухамедове вјере, у том погледу ни мало не изостају.

То се очитовало приликом сваке државне светковине, па и 17. тек. мј. као на имендан Њег. Кр. Височанства Нашег Престолонашљедника. Наше муслимане није могла ометсти ни непогода времена која је тога дана била већа него осталих у текућој зимској сезони, а да скоро сви, колико их је у Беранама, не дођу у манастир Ђурђеве Ступове, те да у друштву православне браће одрже благодарење за здравље и дуги живот будућег Господара наше домовине.

Овакво опхођење наших овд. Мухамеданаца јесте гаранција, да ће у току буђења државног живота и правилној примјени земаљских закона, — наша држава у њима имати добре и лојалне држављане.

Т. J.

Дневник

Вратио се на Цетиње. Његово Величанство Краљ вратио се данас прије подне са Ријеке у пријестоницу, гдје ће провести Нову Годину.

Њ. Кр. В. Пријестолонасљедник. Њихова Краљевска Височанства Пријестолонасљедник и Пријестолонасљедниковица отпутовали су у иностранство

Избор народних посланика. У недјељу су у цијелој земљи извршени избори народних посланика за нову Народну Скупштину. И изборна борба, и само гласање, као и ток избора по варошима и капетанијама кретаху се свуда у границама реда и мира, озбиљности и достојанства. За изборе је по цијелој држави било велико интересовање. Мали је број бирача био, који се није користио својим бирачким правом. У идућем броју саопштићемо имена нових народних посланика, пошто до данас још нијесу стигли тачни извјштаји из удаљених мјеста о свијема изборним резултатима.

Стогодишњица Владике Рада у Загребу. Поред прославе изведене прије кратког времена на Цетињу, студентско академ. друштво »Његош« у Загребу, прославиће 1914. године, марта мјесеца, стогодишњицу рођендана, великог нашег пјесника П. П. Петровића-Његоша.

Одбор за прославу чини све припреме да прослава буде што свечанија, носећи карактер опште народне прославе свих Југословена, изузев Бугара. Нема сумње да ова прослава има свог великог значаја. Учествовање српске, хрватске и словеначке омладине биће један од ријетких момената у коме ће видно бите манифестовано братско јединство и љубав. Општом прославом утврдиће се још више наша културна заједница која је најбоља гарантија за сваки даљи рад.

Поред свих културних и просвјетних друштава која ће бити заступљена, на прослави, учествује наш велики бесједник др. Николај Велимировић, без кога се оваква једна национална прослава не би могла замислити. Од стране Словенаца и Хрвата познато нам је за г. д-р Ђуру Шурмина, професора литературе загребачког универзитета. Одбор је тек почео да ради и без сваке сумње да ће на прослави учествавати и остали наши српски, хрватски и словеначки књижевни и културни радници.

Као што се види, прослава ће бити једна од највећих које су се до данас изводиле на Словенском Југу.

Учешћем цјелокупне омладине, свих културних и просвјетних установа, наших највећих књижевних и просвјетних радника даје прослави значај једне националне опште народне светковине.

Посланица Муслиманима У новопокренутом муслиманском дневнику у Сарајеву под именом »Нови Вакат«, упућује, у првом броју, на уводном мјесту, познати вођа босанско-херцеговачких муслимана, Шериф Арнаутовић, једну посланицу муслиманима у новоослобођеним крајевима Србије, Црне Горе, Бугарске и Грчке. У посланици Арнаутовић савјетује муслимане да не падну у исту погрјешку у коју су пали муслимани Босне и Херцеговине послије окупације, т. ј. да се не буне против нових прилика и нарочито да што више шаљу своју дјецу у школе које ће им држава отварати. Једино тако могу се користити културом и напретком и сами се културно развити.

Прилог Српској школи у Скадру. Госп. Кап. Миро Божовић приложио је »фонду сиромашних ђака« у Скадру 20. перпера у мјесто вијенца на гробу почившег Јована Черенковића. Управа српске школе у Скадру овим путем изјављује особиту благодарност г. Божовићу.

Прилози читаоници у Бијелом Пољу. »Читаоница »Владике Раде,« у Бијелом Пољу приредила је у свом локалу на дан 17 децембра о. г. забавно вече у част мјешовите комисије за разграничење Краљевине Црне Горе и Србије, која се налазила у Бијелом Пољу.

Госп. Генерал М. Мартиновић приложио је читаоници Перп. 38.40 и уписао се за члана исте. Такође Г. Ком. П. Ломпар уписао се за члана читаонице.

Како на прилогу тако и на упису у чланство управа читаонице овим путем изјављује особиту благодарност.

РАЗНЕ ВИЈЕСТИ

Арнаути између себе. Арбанашки политичар Др. Туртули отпутовао је у Драч да прокрчи пут измирењу диференција које постоје између Есад паше и предсједника привремене владе.

Министарство саобраћаја у Грчкој. Грчки министар унутрашњих дјела поднио је скупштини предлог о установљавању министарства пошта, телеграфа, жељезница и саобраћаја. Тај предлог изгласаће се у овој сесији.

Дјеца странаца у Босни. Сабор је усвојио резолуцију коју је предложио Џамоња, а којом се забрањује домородачкој дјеци да похађају њемачке и мађарске школе у којима је настава на туђинском, а не на српском језику.

Турска државна благајна. Један лист доноси, да је управа државних дугова предала турској државној благајни своту од 80.000 лира турских.

Једна банка авансовала је државној благајни суму од 150.000 турских лира, те ће тако чиновници добити још једну мјесечну плату.

Њемачки државни канцелар. Поводом гласова о одступању њемачког државног канцелара, са надлежног мјеста изјављују, да су нетачне претпоставке неких листова, да је државни канцелар још у Донау-Гишингену ставио цару свој положај на расположење. Према реду, који влада у њемачкој царевини, може бити ријечи само о кризи, ако би постојале разлике у мишљењима између државног канцелара и владаоца. Према томе је криза потпуно искључена.

Арбанашка Кореспонденција и Биоградски Пресбиро. »Албанише Кореспонденц« публикује ову изјаву:

»Српски службени Пресбиро тврди у једном телеграму, упућеном на више листова, да наше вијести о српским свирепствима над мухамеданским становништвом у кичевском, крушевском, прилепском и битољском срезу не одговарају истини и да су измишљене. Ми најодсудније одбијамо од себе, да распростиремо неистините вијести. Извјештаји, које српски Пресбиро демантује, потичу из најпоузданијег извора, а публиковани су тек пошто су се потврдили и са друге стране. У осталом, угледни енглески листови непрестано публикују извјештаје, који се поклапају с нашим и »Манчестер Гвардијан« доноси већ недељама догађаје у сталној рубрици под насловом »Терористички режим у Маћедонији«. Могло би се још напоменути, да је српски Пресбиро већ безброј пута пустио сличне категоричке демантие, али да се они нијесу могли одржати пред исказима личности, које нијесу ни под чијим утицајем и које заслужују повјерења, као што су г. г. Обри Херберт, Мак Рури, Мис Едит Дурхам, г. Чарлс Вуд и др.«

На ово примјећује Биоградски Пресбиро: Пуштамо овај одговор »Албанске Кореспонденције« на изјаву, коју је Пресбиро послао најугледнијим европским листовима у одбрану Србије против бјесомучних насртаја поменуте »Кореспонденције«, којима је циљ да пред европским јавним мишљењем представе Србију као земљу нереда у којој се стално врше насиља и звјерства најгоре врсте над становницима Нове Србије. Из самога текста одговора може се видјети колико су слаби разлози, којима »Албанска Кореспонденција« располаже кад напоменемо да је Пресбиро у својој изјави, коју је упутио уредништвима најугледнијих европских листова, ове позвао да пошљу у Србију своје представнике, који ће, као експерти на лицу мјеста, утврдити колико има истине у лажним и тенденциозним вијестима, што их поменута »Кореспонденција« о Србији систематски протурује у европској штампи.

Грчка и Арбанија. Агенцији Стефани јављају из Корице, да је мјесеца децембра контингент грчких граничних трупа, који се налази на заузетој територији, сада утростручен и да се рачуна, да у томе санџаку сада има 15.000 људи, од којих су 3000 у Горици. Осим тога, Грци су донијели и Маузерове пушке, задобивене од Турака вјероватно из Јањине. Ово оружје, које треба да се раздијели војницима, који ће свући униформу и обући грађанско одијело, и грађанима присталицама Грка, неће моћи, у случају да се код ових нађе, бити доказ о учешћу грчке владе. Један мали дио војника до сада је већ скинуо униформе редовне.

Из Грчке. Министар марине г. Дермеџис заступа г. Венизелоса за вријеме одсуства у дужности министра војног. То одсуство трајаће вјероватно мјесец дана.

Атинска агенција извјештава, да ће постављање г. Панаса за посланика у Цариграду бити извршено и да ће он отпутовати у Цариград одмах послије празника.

Јављају из Јањине, да су многи наоружани Арбанаси из Делвина и Аргирокастра напали у близини Тепелеона једно грчко село. Свети батаљон одговорио је на напад, који је трајао три сахата. Арбанаси су растјерани, а тридесет их је заробљено.

† Кулаковски. Умро је Кулаковски, предсједник Словенског Добротворног Друштва.

Румунска криза. Према писању букурешких листова, очекује се оставка владе између Божића и Нове Године.

Бугарски маршал двора. Пуковник Савов постављен је за маршала двора.

Цариградске вијести. Полуслужбено се потврђује, да је Порта купила оклопњачу »Рио де Жанеиро« која ће добити име »Султан Осман«, како се звао оснивач отоманске династије.

Министарски савјет је ријешио да уступи париској финансијској групи Перије, која је позајмила Турској 100.000.000 франака, концесију Смирна—Дарданеле.

Забрана бугарског провоза. Због заразних болести, које владају у више бугарских срезова, аустро-угарски министар привреде је забранио увоз и провоз живине, као и увоз и провоз робе увијене у сијено или сламу.

Малисорске поглавице у Валони. »Албанише Коресподенц« јавља из Валоне, да је тамо стигао већи број малисорских поглавица под вођством барјактара из Шкреље и Мараши. Међу овим барјактарима налазе се и барјактари из племена Љеша, Хоти, Груди, Шкрељи, Кастрати и више мирдитских поглавица.

Путовање Краља Фердинанда. »Нaје Фраје Пресе« саопштава, да ће бугарски краљ вјероватно послије православног Божића кренути се на веће путовање у иностранство и да ће се дуже времена задржати у Бечу.

Евакуација Албаније. Рајтеров Биро јавља да су представници Тројног Савеза предали енглеском министру спољних послова одговор великих сила Тројног Савеза на Грејову ноту. Те три велике силе дају свој пристанак на продужење рока за евакуацију Арбаније од стране Грка, ако Грчка даде гарантије да ће испунити своје обавезе, и у исто вријеме изјављујући да ће питање о острвима Јегејског Мора, о коме се воде преговори, бити доцније ријешено.

Бугарски буџет. Влада је поднијела Собрању законски пројект о отварању кредита за двије привремене буџетске дванаестине.

Питање Маћедоније. »Тасвир и Ефкијар« је изненађен идејом једног руског листа, да треба поново образовати балкански савез, а у исто вријеме дати и компензације Бугарској. Немогућно је — вели тај турски лист — на тај начин ријешити маћедонско питање, јер Маћедонија чини једну цјелину, која обухвата Солун, Битољ и Велес. Само аутономија Маћедоније може учинити да ишчезне маћедонско питање. Обнављање балканског савеза можда је само жеља Русије, али је далеко од жеље до остварења.

Грчки зајам. Влада ће поднијети скупштини, као хитан, предлог о зајму од 500.000.000 динара.

Аустрија и Италија. »Берлинер Моргенпост« јавља, да ће италијански министар спољних послова Сан Ђулијано посјетити грофа Берхтолда у Бечу између 20. и 25. јануара по новом.

Бугарске финансије. Бугарска Телеграфска Агенција јавља, да се образовао финансијски синдикат из Народне Банке и осталих бугарских банака и банкара. Циљ је синдикату да регулише курс новцу и осталим папирима у земљи, у интересу јавног кредита. Да би се постигао тај циљ, Народна Банка се обавезује да образује у иностранству фонд од најмање 10.000.000 франака. Чланови синдиката се обавезују да не купују девизе по скупљу цијену од оне коју је одредио административни савјет синдиката. Рок трајања синдикату одређен је до мјесеца марта идуће године, али се може и даље продужити или прекинути прије истека рока.

Суџеја беј Флора. »Албанише Коресподенц« саопштава из Валоне, да се Суџеја беј Флора, послије бављења од више недјеља у Бриндизи, повратио у Валону.

Изјава кнеза Вида. Представник листа »Журнала« имао је разговор са принцом од Вида, који је између осталога изјавио: »Ја путујем 3. јануара у Потсдам, гдје ће ми бити представљено изасланство, које ми на сусрет шаљу локалне арбанашке власти, а 20. јануара мислим да отпутујем у Арбанију. Ја ћу из Потсдама директно отпутовати за Драч. Ја нећу носити краљевску титулу, него ћу бити суверени кнез Арбаније. Такође држим да нећу морати оснивати никакав орден у мојој држави. Покаже ли се, међутим, и за то потреба, онда ће се тај нови орден звати »Скендер-Бегова Бијела Звијезда«. Моментано имам посла око изучавања арбанашког језика, у коме има много дијалеката, међу којима су два најважнија, и ја их сада

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

учим. У погледу вјерске слободе у Арбанији, принц је рекао да ће мухамеданска, католичка и православна исповијест бити равномјерно респектоване. На крају своје изјаве принц је овластио представника поменутог листа, да може демантовати све вијести о тобожњим побунама у Арбанији.

Пут Предсједника Француске Републике у Русију. »Матен« доноси саопштења о намјераваном путовању предсједника републике Поенкареа у Русију, те по обавјештењима, која је овај лист добио, веза да ће предсједник Поенкаре вјероватно у току 1914. године путовати у Русију, а још прије пролећа знаће се тачно дан кад ће предсједник учинити руском Цару своју посјету. До сада се датум када ће та посјета бити учињена, није могао тачно утврдити, понајвише због здравља руске Царице; једно је пак сигурно, да предсједник Поенкаре неће никакво друго путовање у иностранство предузимати прије него што учини ову посјету у Русији. Предсједника ће на овоме путу пратити један дио француске флоте из Средоземног Мора у Источно Море. Предсједник ће присуствовати и маневрима руске флоте. Руски Цар ће, како се се предвиђа, по том ускоро вратити посјету предсједнику француске републике у Паризу.

Кнез Вид и Арбанија. Пошто кнез Вид није богат, јер има годишњег прихода 750.000 франака, (!) то ће имати апанажу од 250.000 франака. Арбанија ће имати устав, парламенат и централну администрацију, нарочито за порезу. Међународна комисија вршиће контролу двије године.

Исмаил Кемал и гроф Берхтолд. Политичка Коресподенција јавља да је Исмаил Кемал бој, предсједник привремене арбанашке владе, упутио о Новој Години телеграм грофу Берхтолду у коме му изражава своју и арбанашког народа захвалност за добијену независност.

Гроф Берхтолд је одговорио телеграмом, којим захваљује на тим изјавама и шиље срдачне жеље аустро-угарске владе за срећу и напредак храброг арбанашког народа.

Енглески војни аташе. »Цајт« јавља да је командант ратне лађе, Сеграв, именован за војног аташеа енглеске амбасаде у Бечу и за балканске државе, изузев Турску и Грчку.

Хрватска и Угарска. Хрватски сабор је усвојио са већином од двије трећине присутних посланика на првом и другом читању закон о финансијском компромису са Угарском.

На грчко-арбанашкој граници. Многи грчки бјегунци који се налазе у Кавали, пријавили су се као добровољци за Епир и тамо су и отишли заједно са 30,000 људи светих батаљона и 30,000 добровољаца из Грчке и свих земаља гдје Грци живе. Оружје и муниција шаљу се са свих страна. Држи се да ће доћи до жестоке борбе у спорним крајевима. Гувернер Епира даће оставку на свој положај и ставиће се на чело добровољаца 18. јануара о. г., када истиче рок за евакуацију Грка из Епира.

Српски посланик у Петрограду. Руски Цар је примио у Царском Селу српског посланика Поповића у опроштајну аудијенцију.

Нова грчка царинска тарифа. Јављају из Солуна: Нова царинска тарифа ступила је у важност и биће данас објављена у листовима.

Румунска влада. Одговарајући на једну интерпелацију, предсједник Министарства Мајореску изјавио је да је садашња влада образована из садашњег парламента ради рјешења проблема међународне ситуације Румуније за вријеме балканске кризе. Пошто је влада ту мисију испунила, она ће одступити и предложиће владаоцу, да новим апелом на народ, вршењем нових избора рјеши и проблем унутрашње политике.

Бугарска демобилизација. Бугарски Министар Војни наредио је да се 35-та класа отпусти кућама, те су сад остале само двије класе под заставом.

Турско-бугарски трговински уговор. Турско-бугарски делегати за закључење турско-бугарског трговинског уговора састали су се. Турски делегати су поднијели свој предлог.

Бугарски бјегунци. Бугарска Телеграфска Агенција јавља, да је влада одредила три комисије којима је ставила у дужност да размјесте бугарске бјегунце на новим територијама. Бјегунци ће добити земље и средства за њихово обдјелавање.

Пловидба између Београда и Земуна. Дунавско Пародбродско Друштво обуставило је локалну пловидбу између Београда и Земуна због леда на Дунаву. Ова обустава пловидбе трајаће до даље наредбе.

Бугарска поруџбине. Преко бечких агената бугарско министарство војно учинило је посљедњих дана колосалне поруџбине у разним фабрикама. Том приликом поручено је 8 станица безжичну телеграфију, цјелокупни телефонски и телеграфски материјал за све дивизије, 200.000 ручних бомби и 400.000 пушака.

Рок лиферовања врло је кратак, то све има хитно да се изради

Смрт Риза-беја. Познати вођа арнаутски Риза-беј, умро је прије неколико дана код своје куће у близини Дебра.

Алпинске чете у Босни. »Zeit« дознаје да ће пјешачке регименте у Босни и Херцеговини број 2 и 4 бити претворене у горске, тако зване алпинске чете и да ће према томе бити оборужане згодним оружјем и справама.

У Сарајеву, Бањалуци и Тузли биће подигнути магазини за живеж и ратни материјал.

Румунија и Угарска. Румунски сабор је завршио адресну расправу. У току те расправе било је у неколико пута ријечи и о Румунији и Угарској. Нарочито су се либерали бавили тим питањем. Јонел Брадишћану изјавио је, да Румунија може бити у пријатељству са Аустроугарском само у толикој мјери, у колико мјери буде Угарска засвједочавала своју наклоност према Румунији. Даље је изнио, да и црквено-политичка питања отежавају ту ствар. Румунија мора најодлучније протестовати против помађаривања Румуна у Угарској, а и против католичке пропаганде у Румунији. — Посланик Козма изнио је, како Мађари утичу на спољну политику Аустроугарске и рекао је, да ће Румунија морати тражити другог савезника, ако се у Угарској и даље буде спречавао Румунима етнографски и културни развитак.

Универзитетски професор у Букурешту Сенепов је објавио у »Газета дела Трансилванија« чланак, у којем вели, да је трајни мир између Румуна и Мађара у Угарској могућ једино на основи румунске аутономије. Румунски језик требао би да буде уведен у читаву јавну управу у судове и у школе. Сви закони морали би бити објелодањени и на румунском језику, а румунски би језик морао бити облигаторан у основним и средњим школама. Осим тога треже Румуни румунско свеучилиште и позориште. »Док ово не буде испуњено нема дефинитивнога мира. Румуни изјављују, да нема ни говора о том да би одустали од ових својих захтјева«.

Наши ђаци у Русији. У Русији су предузете мјере, да се што више олакша школовање страних Словена на руским ветеринским школама. То је учињено због тога, што се показало, да посљедњих година у Русију долази све мање Словена са стране. Пројект за те олакшице израдио је професор петроградске Духовне Академије Палмов и тај је пројект већ усвојио академски савјет.

По том пројекту од сада ће се на руске духовне академије примати они страни Словени, без претходног испита, који су у својој отаџбини свршили какву богословију или средњу школу. Услов је само, да се ти младићи, кад завршe школовање у Русији, врате у своју отаџбину.

Војно интендантска школа. Српско министарство војно отвориће у идућој години школу за војне интенданте, у коју ће се примати ученици који имају свршених осам разреда средње школе. Предавања у овој школи трајаће двије године, а послије тога ученици ове школе, који буду положили испите, уводиће се одмах у војноинтендантску службу.

Одмах по отварању ове школе српско министарство војно послаће у иностранство неколико официра за свестрано студирање интендантуре.

Руска жута књига о балканским приликама. »Ријеч« јавља: Министарство иностраних дјела намјерава у најкраће вријеме издати жуту књигу о балканским приликама, у којој ће се објелоданити сви документи дипломатског дописивања из времена балканског рата.

ТЕЛЕГРАМИ

Командант турске флоте.

Цариград 29. децембра

Реуф бој, командант супердреднота, отпутовао је у Енглеску са 32 официра. — Бечки Кор. Биро.

Болест румунског краља.

Букурешт, 29. децембра

У званичном извјештају каже се да краљ Карол болује већ три дана од назеба са катаром у носу и и грлу. Опште стање је добро, али краљ не смије да напушта кревет. — Бечки Кор. Биро.

Бугарско-турски савез.

Софија, 29. децембра

»Бугарска Агенција« опроверга гласове о преговорима који би се истовремено водили у Цариграду и у Софији да се потпише савез за одбрану и нападај између Бугарске и Турске. — Бечки Кор. Биро.

Грађански рат у Арбанији.

Валона, 30. децембра

Посљедњих дана трају борбе код Полиса, шест сати далеко од Елбасана, између жандармерије провизорне владе и присталица Есад паше. Борбе се непрестано продужују. — Бечки Кор. Биро.

Уступци Русији у Цариграду.

Цариград, 30. децембра

Енвер паша, нови министар војни, сматрајући да би командовање првим цариградским кором војске, одузело највећи дио активности новоименованом њемачком инспектору генералу Лиману, — намјерава да повјери команду над првим турским кором једном турском генералу којему ће помагати један њемачки генералштабни официр. — Бечки Кор. Биро.

Српско-турски мир.

Цариград, 30. децембра

Преговори за српско-турски мир су прекинути. Делегати се нијесу састајали већ двије недјеље. — Бечки Кор. Биро.

Есадове трупе нападају Елбасан.

Валона, 31 децембра.

Јучер се водио озбиљан бој код Годелеша близу Елбасана, између жандармеријских одреда провизорне арбанашке владе и присталица Есад паше, који су запријетили Елбасану. Бунтовници су потучени и одбијени. Отклоњена је свака опасност за Елбасан. — Бечки Кор. Биро.

Пут I. Венизелоса

Париз, 31. децембра.

Г. Венизелос, грчки министар предсједник, стигао је у Париз. — Бечки Кор. Биро.

Нови француски посланик у Петрограду.

Париз, 31. децембра

Палеолог је именован за амбасадора у Петрограду на мјесто Делкасеа. — Бечки Кор. Биро.

Руски министар просвјете.

Петроград, 31. децембра

Руски министар просвјете даће оставку, ради једне интимне афере. — Бечки Кор. Биро.

Оптужба Гешова и Данева.

Софија, 31. децембра

Пред Собрање је изнесен предлог којим се тражи парламентарна анкета, да испита рад Геновљевог и Даневљевог кабинета. — Бечки Кор. Биро.

ПРИВРЕДА

Стање усјева у Босни и Херцеговини. Концем новембра дани су били већином ведри и сунчани, а ноћи хладне, облачне, и магловите. Омањих мразова било је само у вишим положајима. Одуљим сухим временом узнапредовали су послови на пољу, а особито јесенска обрада, која се је сасвим довршила, чак у онам крајевима гдје се је због велике суше морало причекати док падне киша. Поради повољног и благог времена обрадила се је овећа површина озимином, него ли у прошлој години те су досад изникли озими усјеви једноличнији и гушћи. Крумпири и шећерне репе повађене су, те се њихов принос може узети као осредњи. Свеукупни принос у години 1913. бијаше овај: Пшеница 1,044.300 кв. према 814.700 кв. прошле године; раж 169.200 кв. према 114.400 кв прошле године; јечам 850.000 кв. према 691.200 кв. прошле године; 1,920.000 кв. према 1,173.000 кв. прошле године; крумпира 916.000 кв. према 945.000 кв прошле године; сијено 4.110.200 кв. према 7.000.000 кв. прошле године. Раст траве на ливадама и пашњацима узнапредовао је поради повољног јесенског времена, те је стока нашла увијек довољно паше. Стање је здравља и отхране домаћих животиња задовољавајуће. Обзиром на одуље искоришћавање паше и добру жетву отаве не треба се бојати, да ће негдје бити мало крме. У воћњацима и виноградима вегетација је сасвим престала. Ове године избиле младице добро су сазреле. Воћке уопће изгледају, да ће у наредној години обилно родити.

КЊИЖЕВНОСТ

Позориште у Сарајеву. Прије шест мјесеца покренуто је питање о стварању сталног босанског-херцеговачког позоришта. Влада је ради тога ступила била у преговоре са управитељем осјечког позоришта Михаилом Марковићем, који је поднио писмен извјештај о стварању тога позоришта. Али ствар ова некако је била запела и на њој се није ништа радило. Како је Марковић изашао из осјечког позоришта, то је ово питање поново покренуто. Изгледа да ће се њиме позабавити и босански сабор. Тражи се да се у буџет за идућу годину унесе бар 30.000 круна за оснивање позоришта и тако да се омогући да се ова идеја оствари.

Календар »Бока«. Изашао је из штампе календар »Бока« за 1914. који је уредио г. игуман Дионисије Миковић. Календар је богато илустрован и његова патриотска садржина препоручује га пажњи наших читалаца, тим више што је много страна посвећено, у прози и у стиховима, догађајима из посљедњих ратова. Цијена календару је 1 круна

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Многим нашим претплатницима истекла је претплата, те је вријеме, да претплату обнове, како им се не би лист обуставио; јер лист ће се обуставити свима без разлике који не обнове претплату до конца овога мјесеца.

Лист смо слали многима, и ако им је претплата истекла, из разлога што је многи био у војсци, те својој обавези према администрацији може бити није могао испунити. Сад нека се сваки сјети своје обавезе.

Цијена је листу на пола године: за Црну Гору перпера 5, а за иностранство 7½ франака у злату.

Цетиње, 4. децембра 1913.

АДМИНИСТРАЦИЈА „ВЈЕСНИКА„

СКЛАДИШТЕ ДРВА ЗА ГРАЂУ

на велико — на мало

НАРЦИСО ДЕТОНИ, ЗЕЛЕНИКА (Бока Которска)

ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПСТВО ЗА ЦРНУ ГОРУ НАЈБОЉЕГ И НАЈЕФТИНИЈЕГ МАТЕРИЈАЛА ЗА ПОКРИВАЊЕ КРОВОВА — „ZENITH"

Цијеник тачни, прорачун бадава.

п. п. бр. 16, 24,25

П. п. бр. 15 18—50

ОБЈАВА Имам за продају око тридесет квинтала изврсна вина, ко би желио исто купити нек се пријави потписатом.

Улцињ, 17. дец. 1913.

бр. 62. 2,2 *Илија Срзентић.*

НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ЦРНЕ ГОРЕ ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије

Власник и одговорни уредник **Радомир Орлински Кривокапић**